

A kutatás tudományos eredményei

A kutatás témájának feldolgozása a címből kitűnően kétirányú megközelítést igényelt. A nemzetközi és a hazai büntetőjogi szempontok figyelembe vétele általános kutatási módszer is lehetne, ebben az esetben azonban ezt a szemléletet jelentős történelmi tények befolyásolták. Olyan tények, amelyek alapvetően kihatottak a jogi gondolkodás változására. A nemzetközi szemlélet átlagot meghaladó jelentőségét megszabta, hogy a kutatási időszakra esett belépésünk az Európai Unióba. Emiatt az európai jogszemléletet többoldalú megközelítéssel vizsgáltuk, s ezzel lehet magyarázni, hogy látszólag a témához szorosan nem tartozó kérdések is feldolgozásra kerültek. Ezek a szélesebb körű vizsgálódások azt szolgálták, hogy a kutatásban részt vevők egyidejűleg tanulják az EURÓPAI UNIÓ kialakuló jogrendszerét, megismerjék azokat a vitákat, amelyek ennek a jogrendszernek a fejlődése során óhatatlanul felmerülnek.

A hazai büntetőjogi aspektust pedig alapvetően befolyásolta és befolyásolja, hogy erre az időszakra esik a Btk. kodifikációja. Ez a kodifikáció számos területen új büntetőjogi gondolkodást igényel, és ez az új büntetőjogi gondolkodás szintén az ellentétes nézetek ütközésével fejlődik.

A kutatás során 2 monográfia és 2 idegen nyelvű konferencia anyagát tartalmazó kötet készült el. A kutatásban résztvevők 16 magyar nyelvű és 7 idegen nyelvű tanulmányt publikáltak. Ezen kívül az idegen nyelvű konferenciák anyagát tartalmazó kötetben 12 olyan tanulmányt is publikáltunk, amelyeknek a szerzői nem voltak a kutatás résztvevői.

A széleskörű nemzetközi kitekintés felismerhető mind a magyar, mind az idegen nyelvű publikációkban. Hollán Miklósnak két tanulmánya Az angol vagyonelevonás vélelmei az Emberi Jogok Európai Egyezményének 6. cikke tükrében¹ és A vagyonelevonó szankciók és a visszaható hatály tilalma az Emberi Jogok Európai Egyezménye tükrében² azt vizsgálta, hogy az angol jog megoldásai hogyan felelnek meg az emberi jogi rendelkezéseknek. Ezeknek a tanulmányoknak a segítségével lehetett az emberi jogok védelmét egyeztetni a büntető szankció alkalmazásával. Hasonló témát vizsgál A bűncselekményből eredő vagyon elvonása: az angol megoldás jellegzetességei³ és a Confiscation in the European Union⁴ című tanulmánya. Hollán kutatásai a vagyonelevonás részleteiről célirányosak voltak, mert egy PhD dolgozat anyaggyűjtését is szolgálták.

Ligeti Katalin/Wiener A. Imre International Criminal Court – Hungarian National Implementing Legislation⁵ című nemzeti referátuma a büntetőjogon kívüli problémákra is kiterjedt. A referátum az Ausztráliában, Brisbane-ben 2002 júliusában tartott nemzetközi jogi kongresszusra készült, amelyet ott Ligeti Katalin képviselt.

¹ Állam és Jogtudomány, 2002. XLIII. évf. 245–273. p.

² Belügyi Szemle, 51. évf. 11 – 12. sz. 168 – 185. p.

³ Büntetőjogi Kodifikáció, 2003/4. 19 – 27. p.

⁴ In: Towards more harmonised criminal law in the European Union, International seminar 1-3 September 2003, Budapest. The seminar organised and the volume edited, by Miklós Hollán, MTA Közlemények No. 21, 2003. 181 – 199. p.

⁵ Acta Juridica, 2002, 263 – 277. p.

Végvári Rékának a Nemzetközi fellépés a korrupció ellen⁶ című tanulmánya általános kitekintést ad azokról a jogi megoldásokról, amelyeket nemzetközi szinten találunk az adott témával kapcsolatban.

Hollán Miklós nemzetközi konferencián adta elő *International legal instruments directed to the fight against corruption*⁷ című referátumát. Ez a konferencia a korrupciót és a hozzá kapcsolódó bűncselekményeket vitatta meg.

Hollán Miklós ismertetésben számolt be *Trilateral conference on more harmonized criminal law in the European Union*⁸ címmel rendezett nemzetközi konferenciáról. Ezen a konferencián Ausztriából *Professor Burgstaller* Liability of legal persons for criminal offences, *Professor Fuchs* Tendencies towards a unification of economic criminal law in European Union, Finnországból *Professor Lahti*, Towards harmonised principles of the criminal liability of legal persons and of the heads of business, *Researcher Melander* The implementation of EU-based criminal law instruments in Finland, *Professor Nuotio* On the significance of criminal justice for a Europe 'United in Diversity', *Assistant Ohisalo* Monitoring the farmer: the quest for a coherent system of protection of the financial interests of the European Communities, Magyarországról *Professor Fehér* Towards a comprehensive European policy against trafficking in human beings, *Docent Gellér* Fighting terrorism with criminal law in the EU, *Researcher Hollán* Confiscation in the European Union, *Senior Assistant Kiss* The principle of culpability in European criminal law systems, *Researcher Ligeti* Mutual legal assistance in criminal matters between the member states of the European Union, *Researcher Végvári* Rules of the Hungarian Criminal Code in the light of international treaties directed to the fight against corruption, *Professor Wiener* Negligence and omission of heads of business címen tartott referátumot.⁹

Budapesten rendezett nemzetközi tanácskozás anyagát tartalmazza a Ligeti Katalin által szerkesztett *Young Penalist Conference on Corruption and Related Offences in International Business Relations*¹⁰ című kötet. Ezen a konferencián ismertette a Nemzetközi Büntetőjogi Társaságnak 2004. szeptember 14-20-ig tartott, pekingi kongresszusára készített *Hungarian National Report on Corruption. Corruption and related offences in international business relations*¹¹ című nemzeti referátumát, amelyet ott képviselt Ligeti Katalin.

A konferencia a Nemzetközi Büntetőjogi Társaság által is figyelemmel kísért esemény volt, ezért üdvözölte H. Epp, a Nemzetközi Büntetőjogi Társaság főtíkára és Bánáti János a Budapesti Ügyvédi Kamara elnöke.¹² A konferencián két külföldi referátum is elhangzott, *Assistant professor Wassmer: Bribery of a Member of a Public Assembly* Comment on the Resolution of the Young Penalists on Corruption

⁶ Állam- és Jogtudomány, 2001. XLII. évf. 85–121. p. (lemaradás miatt a 2001. számba került, ami 2002-ben jelent meg).

⁷ In: *Young Penalist Conference on Corruption and Related Offences in International Business Relations* (ed.: Katalin Ligeti). "Working Papers No 18. MTA JI, Budapest, 2003. 17 – 64. p.

⁸ *Acta Iuridica*, Vol. 44. Nos 3 – 4. 263 – 272. p.

⁹ Az előadások hivatkozott címei a kötetben megjelenteknek felelnek meg.

¹⁰ Working Papers No 18. MTA JI, Budapest, 2003.

¹¹ In: *Young Penalist Conference...* 65–98. p.

¹² In: *Young Penalist Conference...* 7-9. p.

and Related Offences in International Business Activities¹³ és professzor Kanako Takayama: Trade in Influence as Criminal Offence in Japan¹⁴ címmel tartott előadást.

A konferencia határozatot is fogadott el a témában. A határozat követte a Nemzetközi Büntetőjogi Társaság határozatának szerkezetét.¹⁵

Hollán Miklós szerkesztette a *Towards More Harmonised Criminal Law in the European Union*, International Seminar 1 – 3 September című kötetet¹⁶ és erről írt egy ismertetést Háromoldalú tudományos tanácskozás a büntetőjog további harmonizációjáról az Európai Unióban címmel.¹⁷

Ebben a kötetben jelent meg Ligeti Katalinnak a Mutual legal assistance in criminal matters between the Member States of the European Union¹⁸, Végvári Rékának a Rules of the Hungarian Criminal Code in the light of international treaties directed to the fight against corruption¹⁹ és Wiener A. Imrének az Omission and negligence of heads of business²⁰ című tanulmánya.

A nemzetközi aspektusú feldolgozás összefoglalásának lehet felfogni Ligeti Katalinnak a 2004-ben megjelent Büntetőjog és bűnügyi együttműködés az Európai Unióban című monográfiáját.²¹ Ez a monográfia a magyar jogrendszerre alkalmazott változata a Hamburgban megvédett doktori (PhD) dolgozatnak.²² A monográfia két részből áll. Az első részben találjuk a bűnügyi együttműködés kereteit az Európai Unióban. Ennek a résznek az első fejezete foglalkozik az Európa Tanáccsal, a TREVI-vel, Schengen-nel, a Harmadik Pillérrel és az egyéb szervezetekkel. A büntető joghatóság című fejezetben találjuk a Jurisdiction to prescribe és a Jurisdiction to enforce című részt és a büntető joghatósági konfliktusok feloldására irányuló törekvéseket. A következő fejezet szól a bűnügyi együttműködés általános feltételeiről. Külön fejezet tárgyalja a kiadatás és az átadás különbségeit, majd az egyéb bűnügyi és a végrehajtási jogsegélyt. Ez a fejezet az európai bűnüldöző szervek ismertetésével zárul. A monográfia második része a Maastricht-i szerződést fordulópontnak minősítve vizsgálja a jogharmonizáció intézményeit, majd három különös részi tényállást tárgyal részleteiben. Ezek a tényállások a közösségi csalás, a korrupció és a pénzmosás.

A hazai büntetőjogi szemlélet számára a kutatás idején a legfontosabb volt a kodifikáció előkészítése. Ezt érintő tudományos gondolatok összefoglalását tartalmazza Wiener A. Imre A BTK. Általános része, de lege ferenda²³ című monografikus feldolgozása. A társadalomra veszélyesség büntetőjogi szabályozása volt az egyik legvitatottabb kérdés és az új Btk. megjelenéséig a vita le sem zárult. Erről szól Hollán Miklósnak két tanulmánya, Megkésett búcsú a társadalomra

¹³ i.m. 99-106. p.

¹⁴ i.m. 107-111. p.

¹⁵ i.m. 113-119. p.

¹⁶ Working Papers No 19. MTA JI, Budapest, 2004. (208 p.)

¹⁷ Állam és Jogtudomány, 2004. XLV. évf. 1 – 2. sz. 176–186. p.

¹⁸ In: *Towards More*, MTA Közlemények, No. 21, 2003. 69–80. p.

¹⁹ i.m. 143 – 164. p.

²⁰ i.m. 21 – 37. p.

²¹ KJK KERSZÖV Kiadványok, Budapest, 2004. 274 p.

²² Strafrecht und strafrechtliche Zusammenarbeit in der Europäischen Union, Strafrechtliche Abhandlungen Neue Folge – Band 164 Duncker & Humblot Berlin 409 p.

²³ MTA JI, Közlemények No. 17. Budapest, 2003. 195 p.

veszélyességtől,²⁴ Gondolatok a társadalomra veszélyesség és a materiális jogellenesség különbségéről.²⁵

A korszak tudományának aktuális problémáit összegezte Wiener A. Imre Büntetőjogunk az ezredfordulón című tanulmánya.²⁶ Ez a tanulmány az igazságtétel, a jogharmonizáció, a kodifikáció mellett, a büntetőjog-tudomány olyan alapvető kérdéseivel foglalkozik, mint a büntetőjog fogalma és forrásai, valamint a büntetőjog filozófiája és dogmatikája.

Az Európai Unióhoz történő csatlakozással kapcsolatban új problémaként jelentkezett a büntető és joghatóság gyakorlása. Az Európai Unió a tagállamok egymásközi viszonyát erősen befolyásoló gyakorlatot folytat és az együttműködés területén a büntetőjogi szuverenitás nem érvényesül úgy, mint egy nem EURÓPAI UNIÓ-tagállammal folytatott együttműködésben. Emiatt vizsgálta a joghatóság problémáját több tanulmányban is Wiener A. Imre: A büntető joghatóság gyakorlása,²⁷ *A ne bis in idem* elv érvényesítéséről,²⁸ Az államelleni bűncselekmények kodifikációjáról²⁹ címmel. A korábban kidolgozott gondolatokat aktualizálta a kutatási témára egy közös tanulmány, Ligeti Katalin–Wiener A. Imre: A Büntető joghatóság gyakorlásának korlátai, különösen a korrupciós bűncselekményekkel kapcsolatban³⁰ cím alatt.

A kutatási téma időszakát közvetlenül megelőző években volt központi téma a szervezett bűnözés elleni küzdelem. Ennek megjelenítését találjuk Hollán Miklósnak A büntetések szigorításával a szervezett bűnözés ellen³¹ című tanulmánya.

A jogállami elvek érvényesítése minden jogágban új szempontú megközelítéseket igényelt. Ezt találjuk Végvári Rékának a Jogállam és büntetőeljárás³² című tanulmányában. Ugyancsak új szempontú megközelítést igényelt az Európai Unió jogában megjelenő új felelősségi forma, amely a vezetőket az pénzügyi érdekeit sértő és a korrupciós bűncselekményeket elkövető beosztottakéhoz járulékos felelősséget kapcsolt. Ezt a problémát vizsgálta Wiener A. Imrének A gazdasági vezetőknek a beosztottak bűncselekményéhez kapcsolódó büntetőjogi felelőssége³³ című tanulmánya. Történelmi visszapillantást találunk ugyanennek a szerzőnek A korrupciós bűncselekmények szabályozása a Csemegi Kódextől napjainkig³⁴ című tanulmányában. A tudományos publikációk mellett a kutatás során készült kodifikációs anyagok közvetlen hatást gyakoroltak a folyamatban lévő törvényalkotásra is.

A 2. pontban ismertetjük a kutatás során készült monográfiák tartalmát. A 3. pontban összegezzük az idegen nyelvű konferenciák fontosabb gondolatait. A 4. pont

²⁴ Jogelméleti Szemle, 2003/4. sz.

²⁵ Magyar Jog, XLXI. évf. (2004) 12. sz. 724–732. p.

²⁶ In: Acta Facultatis Politica-Iuridicae Universitatis... de Rolandó Eötvös Nominatae tom. XL. ann. 2003. 7–55. p.

²⁷ Állam- és Jogtudomány, 2002. XLIII. évf. 177–220. p.

²⁸ Büntetőjogi Kodifikáció, 2003/1 – 2., 62–68. p.

²⁹ Állam- és Jogtudomány, XLV. 3-4. szám, 193–214. p.

³⁰ Publikálásra leadva.

³¹ In: Jogérvényesítés – jogalkalmazás (szerk.: Jakab András). [Tudományos ülés – Budapest, 2001. december 14.] "Kiadványok 3. KGRE – ÁJK, Budapest, 2002. 13–58. p.

³² Állam- és Jogtudomány, 2002. XLIII. évf. 137–166. p.

³³ Magyar Jog, 2003/12, 705–710. p.

³⁴ In: Györgyi ünnepi kötet, KJK KERSZÖV, 2004. 631–639. p.

tartalmazza a Btk. általános részére vonatkozó kodifikációs koncepciót, amelyet Ligeti Katalin neve fémjelez.³⁵ A korrupciós bűncselekmények kodifikációjához pedig Végvári Réka készített anyagot az Igazságügyi Minisztérium részére.

³⁵ Politikai döntésre vár az új Btk.-konceptiója, (Népszabadság, 2005. október 3.)